

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1923.

Första kammaren.

Nr 1.

Sedan i kraft av § 49 regeringsformen och § 2 riksdagsordningen riksdagen sammankommit till lagtima möte här i huvudstaden onsdagen den 10 januari 1923, sammanträdde riksdagens första kammare i den uti riksdagens hus för kammaren anordnade samlingssal samma dag,

Onsdagen den 10 januari,

kl. 11 f. m.

Herr Trygger framträdde till talmansbordet och yttrade:

Ärade församling! Gammal god sed bjuder oss att vid årsskiftet önska varandra ett gott nytt år. Nyårsönsknigen bottnar i människans oemotståndliga trängtan att med förtröstan blicka mot framtiden. Skulle tron på denna saknas, vore livet för henne utan mening och utan värde. Därför känner hon sig manad att stärka denna tro såväl hos sig själv som hos andra.

Om någonsin förut under mänsklighetens historia, äro, i den dag som är, icke blott enskilda utan även folken i behov av en dylik välgångsönskan. Under en följd av år ha förhoppningar om ett slut på oerhörda lidanden dagligen fötts för att lika ofta åter grusas. Orsaken till dessa misräkningar är, såvitt jag förstår, att den andliga kultur, som man trodde hava gjort så stora framsteg bland individerna, för visso icke trängt på djupet hos folken i deras inbördes samliv. Särskilt det materiella välståndets undergrävande har alstrat en brutalitet i deras kamp för tillvaron, som utgör ett förnekande av den civilisation, man varit benägen tro att mänskligheten definitivt uppnått. Trots detta äga vi icke rätt att misströsta. Ingen kan undgå att till sist bliva vis av erfarenheten. Denna kommer att giva en allt otvetydigare bekräftelse på, att även folken äro bundna, oupplösligt, av solidaritetens eviga lag.

Men innan den dag randas, då insikten härom blir mer allmän, kommer mången förödande storm att rasa över Europas länder. Det gäller därför för ett folk, som redan vunnit denna insikt, att icke utan vidare slå sig till ro vid den tanken att andra folk skulle hunnit lika långt. Lammen löpa allvarlig risk, när vargarna ströva omkring deras betesmarker. Sådan världen nu är, utgöra ett folks aktning för rätten och kärlek till freden icke en tillräcklig garanti för den nationella

säkerheten. Därtill måste komma målmedveten beslutsamhet och väl avvägd försvarsberedskap. Endast därigenom vinnes möjlighet att förverkliga vårt hopp om en lycklig framtid.

Gud skydde vårt älskade fosterland!

Med dessa ord förklarar jag detta sammanträde öppnat.

Sedan herr ordföranden därefter intagit talmansplatsen, tillkännagav herr ordföranden, att han på grund av bestämmelsen i § 1 mom. 2 av kammarens ordningsstadga anmodat förste kanslisekreteraren G. H. Berggren att vid dagens sammanträde föra kammarens protokoll ävensom att herr ordföranden för tillfället anställt kanslibiträden och vaktbetjäning till erforderligt antal.

Upplästes och lades till handlingarna följande från justitiedepartementet ankomna

Protokoll, hållet inför statsrådet och chefen för justitiedepartementet den 9 januari 1923.

I anledning av stadgandet i § 32 riksdagsordningen hade statsrådet och chefen för justitiedepartementet anmodat tre bland de av riksdagen valda fullmäktige i riksbanken och tre bland fullmäktige i riksgäldskontoret att närvara vid granskning av riksdagsmannafullmakter, som skulle inför departementschefen verkställas innan årets lagtima riksdag sammanträdde; och infunno sig nu av fullmäktige i riksbanken herrar R. E. Norberg, S. Palme och E. A. Nilson samt av fullmäktige i riksgäldskontoret herrar greve G. Lagerbjelke, K. Hildebrand och V. Larsson.

Till justitiedepartementet hade, vad första kammaren angår, insänts dels fullmakter för nitton personer, som vid val i september 1922 av landstingen inom de till andra gruppen hörande valkretsarna utsetts till ledamöter av kammaren under en tid av åtta år, räknade från och med den 1 januari 1923, dels ock fullmakter för två personer, vilka, efter det ledamöter av kammaren avgått, vid ny röstsammanräkning blivit utsedda att inträda i de avgångnas ställe.

Det antecknades, att bland förstnämnda fullmakter befanns en utställd för f. d. statsrådet, advokaten Eliel Löfgren i Stockholm, vilken utsetts till ledamot av kammaren för Stockholms län och Uppsala län, samt att Löfgren sedermera av sagt sig uppdraget, i följd varav Kungl. Maj:t genom beslut den 4 januari 1923 anbefallt länsstyrelsen i Stockholms län att föranstalta därom, att riksdagsman för valkretsen i Löfgrens ställe bleve ofördröjligen utsedd.

På grund härav undantogs nämnda fullmakt från granskning.

Granskning företogs härefter av övriga fullmakter. Därvid anmärktes i fråga om de båda fullmakter, vilka utställets i anledning av

valda ledamöters avgång, att desamma så till vida icke överensstämde med det i 27 § vallagen intagna formulär att de upptoge överskriften "Fullmakt", samt att i den ena av fullmakterna valkretsens namn ej angivits i full överensstämmelse med dess benämning enligt 1 § nämnda lag.

Då emellertid dessa avvikelser icke syntes vara av beskaffenhet, att därigenom meningen förändrades eller otydlighet föranleddes, ansågos desamma ej böra utgöra hinder för fullmakternas godkännande.

I övrigt blevo de granskade fullmakterna lämnade utan anmärkning.

Protokoll över granskningen jämte förteckning å de ledamöter av första kammaren, för vilka de granskade fullmakterna utfärdats, skulle tillika med dessa fullmakter överlämnas till kammaren.

I ämbetet:

C. G. Bruno.

Den återopade förteckningen lydde sålunda:

Förteckning

å de ledamöter av riksdagens första kammare, för vilka fullmakter granskats inför chefen för justitiedepartementet den 9 januari 1923.

Stockholms län och Uppsala län.

1. Redaktören Fritz Gustav Möller, Stockholm.
2. Riksgäldsfullmäktigen greve Johan Gustaf Lagerbjelke, Älvsjö.
3. Folkskolläraren Nils Adolf Berge, Hagalund.
4. Professorn Carl Ludvig August Axel Reuterskiöld, Uppsala.
5. Redaktören Carl Gustaf Ekman, Stockholm.
6. Typografen Carl Primus Vahlmark, Uppsala.
7. Landshövdingen Knut Hjalmar Leonard Hammarskjöld,

Uppsala.

8. Notarien Johan Hjalmar Teodor Julin, Stockholm.
9. Häradshövdingen Karl Gustaf Theodor Borell, Saltsjö-Storängen.

Södermanlands län och Västmanlands län.

10. Bruksägaren Bo Henrik von Stockenström, Ånhammar.

Värmlands län.

11. Professorn Johan Bergman, Stockholm.

Västerbottens län och Norrbottens län.

12. Redaktören Ernst John Gustav Rosén, Umeå.
 13. Biskopen Olof Bergqvist, Luleå.
 14. Professorn Paul Hellström, Stockholm.
 15. Redaktören Carl Winberg, Stockholm.
 16. Härads hövdingen Axel Herman Georg Rogberg, Ånäset.
 17. Folkskoleinspektören Nils Johan Fredrik Almqvist, Skellefteå.
 18. Sekreteraren Per Ewert Arnljot Jonsson, Lycksele.
 19. Hemmansägaren Nils Gabrielsson, Teg, Umeå.
 20. Bergmästaren Carl Imanuel Asplund, Luleå.
-

Enligt § 2 i ordningsstadgan för kammaren anställdes upprop av kammarens ledamöter, varvid såsom frånvarande antecknades:

herr von Sydow,
friherre Adelswärd.

På särskilda av herr *von Sydow* och friherre *Adelswärd* därom gjorda ansökningar beviljades dem ledighet från riksdagsgöromålen, herr von Sydow till och med den 11 och friherre Adelswärd till och med den 14 innevarande januari.

Anställdes val av talman, och befanns efter valförrättningens slut därtill hava blivit utsedd: greve Hamilton med 137 röster av 141 avgivna.

Företogs val av förste vice talman, och befanns efter valförrättningens slut därtill hava blivit utsedd: herr Lamm med 134 röster av 136 avgivna.

Anställdes val av andre vice talman, och befanns efter valförrättningens slut därtill hava blivit utsedd: herr Nilsson, N. A., i Kabbarp med 124 röster av 126 avgivna.

Herr *Trygger*, som nu lämnade talmansplatsen, yttrade därvid till herr talmannen:

Herr greve! Då jag har äran och glädjen att å kammarens vägnar till Eder överlämna denna talmansklubba, vill jag uttala den varma förhoppningen, att Ni måtte bliva i tillfälle att med densamma fästa visa beslut till gagn för Sverige och dess folk.

Herr t a l m a n n e n intog talmansplatsen och yttrade:

Mina herrar! Å mina egna och mina värderade kamraters, vice talmännens, vägnar ber jag att få hjärtligen tacka för det förnyade bevis på förtroende, som kommit oss till del, och därjämte ber jag få uttala min hjärtliga tacksägelse till kammarens ålderspresident för de vänliga ord, varmed han hälsade mig.

Vi i vår tur anhålla att få hälsa alla kammarens ledamöter välkomna till deras ansvarsfulla arbete.

En sedvänja har det nästan blivit att vid början av varje riksdag inlåta sig på allehanda spekulationer om möjligheten att inom rimlig tid slutföra dess arbete. Jag skall icke inlåta mig på denna vanskliga fråga i vidare mån, än att jag ber få understryka, att vid denna riksdag i riksdagsarbetet införes ett nytt moment, nämligen det nya budgetåret. Men jag antager, att de utskott, som i första hand skola behandla statsverkspropositionen, icke lära försumma att i god tid undersöka, huruvida några särskilda åtgärder härav påkallas.

Vid början av sistlidet års riksdag tillät jag mig framhålla åtskilliga olägenheter, som följde av den starka och snabba omsättning, som då under flera år ägt rum i kammaren. Det är för mig en stor tillfredsställelse att i dag få blicka ut över nästan idel kända ansikten. Detta är för mig en ytterligare borgen, om någon sådan skulle behövas, för att den goda anda och den pietet för gamla traditioner, som alltid funnits i denna kammare, även vid denna riksdag skall göra sig gällande.

Jag tillåter mig tillönska eder alla, mina herrar, en god fortsättning på det nya året!

Vidare yttrade herr t a l m a n n e n :

Den första åtgärd, som kammaren plägar vidtaga, sedan talmannen intagit sin plats, är val av sekreterare. Under många, många år har detta val företagits utan föregående ansökan, och kammaren har därvid städse enhälligt till sin sekreterare kallat förre kanslirådet Adolf von Krusenstjerna. Han har emellertid nu för mig anmält, att han önskar träda tillbaka. Kanslirådet von Krusenstjerna har varit under en mycket lång tid anställd i kammarens tjänst. Han blev i denna tjänst först anställd år 1875, och han har varit kammarens sekreterare sedan år 1881. Jag behöver knappast här för eder, mina herrar, erinra om den framstående skicklighet och den plikttrogenhet, som han under dessa år ådagalagt i sitt ansvarsfulla värv. Han har verkligen för kammaren och ännu mera för talmännen varit ett stöd, som icke blir så lätt att ersätta.

Jag har trott mig tillmötesgå en allmän uppfattning, då jag velat till dagens protokoll uttala ett varmt erkännande av det betydelsefulla, plikttrogna och förtjänstfulla arbete, som kanslirådet von Krusenstjerna såsom sekreterare nedlagt i kammarens tjänst.

Ordet lämnades nu på begäran till herr förste vice talmannen, som anförde:

Jag får hemställa, att kammaren måtte uppdraga åt herr talmannen att till kanslirådet Adolf von Krusenstjerna framföra kammarens tacksamhet för det särdeles förtjänstfulla sätt, varpå han under många år skött sekreterarebefattningen hos kammaren.

Vad herr förste vice talmannen sålunda hemställt bifölls enhälligt.

Herr talmannen anmälde, att till erhållande av sekreterarebefattningen hos kammaren endast en sökande anmält sig; varande den ingivna ansökningen, som upplästes, av följande lydelse:

Till Riksdagens Första kammare.

Härmed får jag vördsamt anmäla mig såsom sökande till sekreterarebefattningen hos kammaren under innevarande riksdag.
Stockholm den 10 januari 1923.

G. H. Berggren.
Förste kanslisekreterare.

Därefter yttrade herr talmannen:

Jag vill nämna, att förste kanslisekreteraren Berggren under sex år biträtt vid sekreteraregöromålen och att han under senare år vikarierat för sekreteraren vid åtskilliga tillfällen, varvid han städse ådagalagt stor duglighet.

Jag hemställer, att kammaren måtte besluta, att val av sekreterare skall anställas vid morgondagens plenum.

Denna hemställan bifölls.

Tillkännagavs, att Kungl. Maj:t låtit genom offentligt anslag bjuda och kalla riksdagens samtliga ledamöter att torsdagen den 11 innevarande månad kl. 11 f. m. infinna sig i slottskapellet samt, efter förrättad gudstjänst, enligt § 34 riksdagsordningen begiva sig till rikssalen för att där inhämta vad Kungl. Maj:t hade att meddela riksdagen.

Herr talmannen meddelade, att till kammarens förfogande överlämnats 115 inträdesbiljetter till rikssalen vid riksdagens öppnande, och hemställde, att fördelning av dessa biljetter proportionellt i förhållande till ledamotsantalet i varje valkrets finge ske genom protokollsföraren. Denna hemställan bifölls.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 11,55 f. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Torsdagen den 11 januari.

Kammaren sammanträdde kl. 10,15 f. m.

Upplästes följande till herr talmannen ankomna skrivelse:

Stockholm den 11 januari 1923.

Till herr talmannen i riksdagens första kammare, greve Hugo Hamilton.

Efter emottagandet av edert ärade brev av gårdagen får jag, som känner mig djupt rörd i anledning av den stora heder, som första kammaren och dess talman vid denna riksdags början visat mig, ödmjukast anhålla att härför, ävensom för all tillförne mot mig ådagalagd välvilja framföra ett värdsamt och varmt tack.

A. v. Krusenstjerna.

Företogs val av sekreterare hos kammaren, och befanns efter valförrättningens slut därtill hava blivit utsedd: förste kanslisekreteraren G. H. Berggren med 65 röster.

Förste kanslisekreteraren Berggren fick nu företräda, underrättades, att han blivit av kammaren vald till sekreterare, och övertog protokolls-föringen.

In fidem
P. Widegren.

Herr talmannen yttrade, att han efter samråd med andra kammarens talman finge föreslå, det första kammaren ville besluta att vid sammanträde fredagen den 12 innevarande månad företaga följande val, nämligen

dels av fyra ledamöter för att jämte talmannen tillsätta kammarens kansli och vaktbetjäning,

dels av tre ledamöter för att deltaga i talmansöverläggningarna,

dels ock av två ledamöter för att hava inseende över riksdagens kansli.

Detta förslag antogs.

Herr talmannen yttrade vidare, att han, likaledes efter samråd med andra kammarens talman, finge föreslå, det första kammaren ville besluta att företaga vid sammanträde, som komme att hållas måndagen den 15 i denna månad, val av ledamöter och vid sammanträde påföljande dag val av suppleanter i de ständiga utskotten och utrikesnämnden.

Vad herr talmannen sålunda föreslagit bifölls.

Ordet lämnades härefter till herr förste vice talmannen, som anförde:

Herr talman! Jag får hemställa, att första kammaren måtte besluta, att antalet suppleanter från denna kammare i de ordinarie utskotten skall utgöra: i konstitutionsutskottet 13, i statsutskottet 15, i bevillningsutskottet 13, i bankoutskottet 8, i första lagutskottet 8, i andra lagutskottet 11 och i jordbruksutskottet 8.

Denna hemställan bifölls.

På hemställan av herr talmannen beslöt kammaren nu, kl. 10,29 f. m., att ajournera sina förhandlingar till kl. 10,45 f. m.

Till åttlydnad av Kungl. Maj:ts kallelse avgingo herr talmannen och kammarens ledamöter kl. 10,45 f. m. till slottskapellet, där riksdagspredikan hölls av komministern i Gustav Vasa församling i Stockholm J. Lindgren. Efter gudstjänstens slut begav kammaren sig till rikssalen, i vilken även andra kammaren infann sig.

Hans Maj:t Konungen kom tillstädes och öppnade riksdagen med det i protokollsbihanget införda tal, varefter hans excellens herr statsministern Branting uppläste Kungl. Maj:ts berättelse om vad i rikets styrelse sedan sista lagtima riksdags sammanträde sig tilldragit.

Herr t a l m a n n e n framträdde därpå och yttrade:

Allernådigste konung, Eders Maj:t!

Sedan Eders Maj:t nu täckts förklara innevarande års lagtima riksmöte öppnat, får riksdagens första kammare till Eders Maj:t fram-

föra sin undersåtliga vördnad. — För kammaren är detta icke blott ett fullgörande av grundlagens bud. Det är jämväl ett uttryck för de uppriktigaste känslor av trohet, tillgivenhet och tillit, en levande förhoppning om fruktbarande samverkan mellan Sveriges konung och Sveriges folk.

Fortfarande leva vi i tider av osäkerhet och oro. Ännu efter årtal har det ej lyckats de maktägande i världen att komma till en överenskommelse, som frigör de alstrande krafterna och skänker de hungrande bröd. Och även vi, som undgått att indragas i den stora världsfejden, ha ej alldeles undgått dess följder. Under det senaste året ha tusentals svenska medborgare sett sina besparingar svinna till intet. Huru menligt detta måste återverka även på våra statsfinansiella förhållanden, därom har Eders Maj:t själv nyss behagat ge en antydan.

Tröstlöst skulle det i sanning vara, därest man ej heller av det nya året kunde förvänta en gynnsam lösning av de mellanfolkliga tvistigheterna. Men ej mindre tröstlöst vore, om vår samhörighet med världshändelserna skulle indraga Sveriges folk i den föreställningen att för oss nu ej finns annat att göra än att viljelöst avvakta dessa händelsers utveckling.

Tack vare den framsynta politik, som Eders Maj:t under världskriget orubbligt fullföljde, intaga vi nu dock en friare och även i andra hänseenden gynnsammare ställning än de flesta andra folk. Vi ha också därför långt mer än de vår framtid i våra egna händer.

Mätte insikten härom genomtränga både Sveriges folk och dem som ha att handla å dess vägnar. Mätte bland oss motgången blott verka enande och eggande till förnyade, samfällda ansträngningar. Mätte det gagnlösa splitet och det lättsinniga förtalets röster tystna inför den stora, gemensamma uppgiften att värna och frigöra de nationella krafter av vilka vårt näringsliv och folkets välstånd ytterst äro beroende.

Eders Maj:t! Riksdagens första kammare skulle skatta sig lycklig, om den kunde i sin mån härtill bidra. Kammaren anhåller vördsammt att få till Eders Maj:t frambära sina bästa välönskningar för det nya året och utbeder sig tillika att fortfarande få vara i Eders Maj:ts ynnest innesluten.

Sedan andra kammarens talman därefter i denna kammares namn till Hans Maj:t Konungen framfört andra kammarens undersåtliga vördnad, fingo talmännen vardera mottaga ett exemplar av Kungl. Maj:ts proposition nr 1, angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1923—1924, varefter ceremonien å rikssalen avslutades och första kammaren enligt beslut, fattat före avtågandet från samlingsrummet, åtskildes vid utgången från rikssalen kl. 12,43 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Fredagen den 12 januari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr *von Sydow* anmälde, att han infunnit sig vid riksdagen.

Herr statsrådet *Åkerman* avlämnade Kungl. Maj:ts skrivelse med tillkännagivande, att Kungl. Maj:t förordnat statsrådet Karl Schlyter att under innevarande lagtima riksdag utöva den befattning med riksdagsärenden, som jämlikt § 46 riksdagsordningen tillkommer en ledamot av statsrådet.

Efter föredragning av denna skrivelse beslöts, att densamma skulle läggas till handlingarna samt att underrättelse om skrivelsens innehåll skulle genom utdrag av protokollet meddelas vederbörande utskott samt de ledamöter, som hava inseende över riksdagens kansli.

Föredrogs och lades till handlingarna Kungl. Maj:ts på rikssalen upplästa berättelse om vad i rikets styrelse sedan sista lagtima riksdags sammanträde sig tilldragit.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts under gårdagen på rikssalen överlämnade proposition nr 1 blev densamma på begäran bordlagd.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet riksdagens år 1922 församlade revisorers berättelse om verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1921.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet riksdagens år 1922 församlade revisorers berättelse angående riksbanken.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet riksdagens år 1922 församlade revisorers berättelse om granskningen av riksgäldskontorets tillstånd och förvaltning.

Vid föredragning av justitieombudsmannens till innevarande riksdag avgivna ämbetsberättelse hänvisades framställningen angående dyrtidstillägg under år 1923 åt befattningshavare vid justitieombudsmans expeditionen till bankoutskottet och berättelsen i övrigt till lagutskott.

Efter föredragning av militieombudsmannens till innevarande riksdag avgivna ämbetsberättelse hänvisades framställningen angående dyrtidstillägg åt befattningshavare vid militieombudsmansexpeditionen till bankoutskottet och berättelsen i övrigt till lagutskottet.

Företogs val av fyra ledamöter för att jämte talmannen tillsätta kammarens kansli och vaktbetjäning; och befunnos efter valförrättningens slut därtill hava blivit utsedda:

herr Lamm	med 100 röster
„ Clason	„ 100 „
„ von Koch	„ 100 „
„ Tengdahl	„ 100 „

Anställdes val av tre ledamöter för att deltaga i talmansöverläggningarna; och befunnos efter valförrättningens slut därtill hava blivit utsedda:

herr Ekman, C. G.	med 81 röster
„ Möller	„ 81 „
„ Trygger	„ 81 „

Herr statsrådet *Hansson* avlämnade Kungl. Maj: ts propositioner:

nr 3, med förslag till lag om minskning av tjänstgöringstiden för värnpliktiga, vilka hysa samvetsbetänkligheter mot värnpliktstjänstgöring;

nr 4, med förslag till lag om befrielse för vissa marinen tilldelade värnpliktiga från viss tjänstgöringsskyldighet; och

nr 5, med förslag till lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1923 års klass m. m.

Företogs val av två ledamöter för att hava inseende över riksdagens kansli; och befunnos efter valförrättningens slut därtill hava blivit utsedda:

herr von Geijer	med 71 röster
„ Rune	„ 71 „

Herr *Nilsson, Gustaf*, väckte en motion, nr 1, om anstånd med fortsatt utarrendering av Bäckaskogs kungsgård m. m.

Denna motion blev på begäran bordlagd.

Föredrogos och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 3, 4 och 5.

Herr förste vice talmannen erhöll på begäran ordet och yttrade:

Jag ber få hemställa, att kammaren måtte besluta, att Kungl. Maj:ts proposition nr 1 sättes sist på föredragningslistan för nästa sammanträde.

Denna hemställan bifölls.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 11,28 f. m.

In fidem
G. H. Berggren.
